

عنوان مقاله:

واکوی مناسبات اجتماعی (اهل فتی و جوانمردی) در تزیینات مسجد جامع تیموری روستای ازقد شهرستان مشهد

محل انتشار:

پژوهشنامه خراسان بزرگ، دوره 6، شماره 20 (سال: 1394)

تعداد صفحات اصل مقاله: 14

نویسندگان:

علیرضا شیخی - دانشگاه هنر، تهران، ایران

احمد تندی - دانشگاه هنر، تهران، ایران

خلاصه مقاله:

چکیده: بنابر شواهد تاریخی و اسناد، مسجد جامع ازقد از جمله مساجد روستایی بجای مانده از دوره شاهرخ تیموری در خطه مشهد است که تزیینات چوبی، سنگی و نقاشی خاص آن، نوشتار حاضر را موجب شده است. مقاله در پی آنست که به معرفی مسجد و تزیینات وابسته به معماری آن اهتمام ورزیده، کاربری بنا را مورد مطالعه قرار دهد و با تحلیل کتیبه ها و نقوش تصویری شکل گرفته بر چوب، سنگ و نقاشی این فرضیه را مطرح کند که اهل فتیان و جوانمردان - از گروه های قدرتمند اجتماعی خراسان در قرن ۹ هجری - با توجه به سیاست های حکومتی شاهرخ تیموری بر آثار تزیینی این بنا تأثیر گذار بوده و توانسته اند خط و مشی فکری شان را به شکل نگاره و خط در قالبی هنرمندانه و زیرکانه بیان نمایند. تزیینات چوبی شامل در منبت کاری با نقوش و مفاهیم بکاررفته روی آن در واقع می تواند مکمل کتیبه های نقش بسته بر ستون های داخل مسجد باشد. در دو کتیبه، حامی ساخت مسجد خواجه علی ازقدی ذکر شده که ساخت آن به سال های ۸۳۳ و ۸۳۴ هجری قمری برمی - گردد. تحلیل کتیبه های مسجد، در انواع تاریخی، اجتماعی، مذهبی و ثنایی صورت پذیرفته است. بررسی کاربری بنا به این نتیجه منجر شد که علیرغم نظر کارشناسان میراث فرهنگی مشهد با عنایت به کتیبه های موجود، از ابتدا کاربری مسجد داشته است. تزیینات چوبی شامل منبت عناصر تصویری و کتیبه بر در ورودی و ستون های داخلی، تزیینات سنگی در پایه ستون ها و کتیبه های حکاکی بر آنها نقش شده و نقاشی در قالب کتیبه، پاتلاق هشتی ورودی را آراسته است. نقوش و اعداد به کاررفته در عناصر مختلف آثار تزیینی وابسته به معماری از جمله گل های چند پری، شمسه، ترنج، سواستیکا و سرو نمادهایی هستند که احتمالاً در روزگار خود قابلیت فهم و خوانش داشته و نشان از وجود گروه های اجتماعی بویژه اهل فتی دارد که مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است. مکمل این فرضیه، استفاده از عبارات، اصطلاحات و واژگانی است که در کتیبه های ستون روبروی محراب، همچنین پایه سنگی ستون های داخلی مسجد حک شده و نشان از آیین فتیان و جوانمردی دارد. علاوه بر این، نقوش حکاکی بر چوب، سنگ و تنوع فرم ستون ها و پایه ستون ها، زیبایی این بنای ساده روستایی را دوچندان نموده است. رویکرد تحقیق کیفی به روش شمایل نگاشتی است که سعی شده است معانی مستتر در کتیبه ها و آرایه های منقوش در مسجد مورد بررسی و مطالعه قرار گیرند. روش کلی تحقیق توصیفی، تحلیلی و تاریخی بوده و جمع آوری اطلاعات بر اسناد کتابخانه ای و پژوهش - های میدانی استوار است. لازم به یادآوری است تمامی تصاویر توسط نگارنده عکاسی شده است.

کلمات کلیدی:

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/2030257>

